

Kriminaalipoliittinen osasto
Katariina Jahkola

20.2.2017

U 64/2013 vp

ASIA: Euroopan syyttäjänvirastoa (EPPO) koskeva asetusehdotus (U 64/2013 vp). U-jatkokirje

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Oikeusministeriö yhtyy perusmuistiossa esitettyyn, EU-ministerivaliokunnan hyväksymään kantaan ja toteaa lisäksi seuraavaa.

EPPO:a koskevasta asetusehdotuksesta on käyty tiiviisti neuvotteluja vuodesta 2013 lähtien. Puheenjohtajiston johtopäätös 8.-9.12.2016 pidetystä oikeus- ja sisäasiain neuvostosta oli, että suuri jäsenvaltioiden enemmistö katsoi, että neuvottelujen tuloksena syntynyt teksti on hyvä pohja EPPO:n perustamiselle. Tuolloin Ruotsi ilmoitti, ettei se tässä vaiheessa osallistu EPPO:on. Asetusehdotuksen tekstiä vielä hiottiin Slovakian puheenjohtajuuskauden lopulla, mutta vähäisiä täsmennyksiä lukuun ottamatta asetusehdotuksen sisältö ei muuttunut. Helmikuun alussa pidetyssä yleisten asioiden neuvostossa todettiin edeltäneen Coreper-käsittelyn pohjalta, ettei asetusehdotuksen sisällöstä ole yksimielisyyttä (Ruotsin kanta huomioon ottaen).

Tämän jälkeen 17 jäsenvaltiota (mukaan lukien Suomi) on allekirjoittanut kirjeen, jossa on pyydetty asetusehdotuksen käsittelyn siirtämistä Eurooppa-neuvostolle yksimielisyyden saavuttamiseksi. Tämänhetkisten tietojen mukaan asetusehdotus on esillä 10.3. pidettävässä Eurooppa-neuvostossa.

On erittäin todennäköistä, ettei Eurooppa-neuvosto pääse asetusehdotuksesta yhteisymmärrykseen. Tämä tarkoittaa sitä, että vähintään 9 jäsenvaltiota voi jatkaa neuvotteluja asetusehdotuksesta tiiviimmän yhteistyön puitteissa. Selvänä voidaan pitää sitä, että tiiviimpi yhteistyö aloitetaan ja EPPO perustetaan.

Suomen neuvottelutavoitteet ovat asetusehdotuksen tämänhetkisessä tekstiversiossa toteutuneet hyvin. Saatujen ennakkotietojen mukaan tekstin sisältöä tullaan tiiviimmän yhteistyöhön osallistuvien jäsenvaltioiden kesken muokkaamaan. Näihin neuvotteluihin pääsevät vaikuttamaan ainoastaan ne jäsenvaltiot, jotka ovat tiiviimmässä yhteistyössä mukana. Tämän vuoksi oikeusministeriö pitää tärkeänä ja Suomen edun mukaisena osallistua tiiviimmän yhteistyön vaiheeseen. Jos siitä jäädään ulkopuolelle, riskinä on, että jo toteutuneet Suomen neuvottelutavoitteet vaarantuvat. Tiiviimmästä yhteistyöstä on mahdollista jättäytyä pois aina siihen saakka, kunnes asetusehdotus lopullisesti hyväksytään neuvostossa.

Muilta osin oikeusministeriö toistaa aikaisemmat kannanotonsa EPPO:on osallistumisesta ja katsoo, että Suomen edun mukaista on, että tehostetaan toimenpiteitä puuttua EU:n taloudellisia etuja vahingoittaviin petoksiin sekä niihin liittyviin lahjus- ja rahanpesurikoksiin sekä niistä saatuu rikoshyötyyn. Nykytilanne, jossa ei ole keinoja velvoittaa jäsenvaltioita selvittämään näitä rikoksia, ei ole tyydyttävä etenkin nettomaksajavaltioiden kannalta. Mitä paremmin EPPO onnistuu tehtävässään, sitä enemmän se myös Suomea hyödyttää. Tähän tavoitteeseen voi vaikuttaa vain sellainen jäsenvaltio, joka EPPO:on osallistuu.

Osallistumalla EPPO:on Suomi voisi edistää tehokkaiden menettelytapojen, avoimuuden ja muiden asetusehdotusta käsitelleiden valiokuntien tärkeinä pitämien näkökohtien huomioon ottamista EPPO:n toiminnassa. Suomi on myös neuvotteluissa tuonut näitä seikkoja aktiivisesti esiin. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 61/2016 vp kirjattujen näkökohtien osalta on pidetty tärkeänä muun muassa liitännäistoimivallan täsmällistä määrittelyä sen varmistamiseksi, ettei sääntelyssä mennä SEUT 86 artiklan oikeusperustan ulkopuolelle. Tältä osin viimeisimmässä tekstiehdotuksessa 17 artiklaa on täsmennetty rajaamalla nimenomaisesti välittömiin veroihin kohdistuvat petokset liitännäistoimivallan ulkopuolelle (17(3) artikla). Neuvoston oikeuspalvelu on myös antanut uuden lausunnon liitännäistoimivallasta (5137/17) ja todennut näkemysensä, että viimeisin tekstiversio on SEUT 86 artiklan oikeusperustan mukainen.

Suomi on myös korostanut perusoikeuksien (mukaan lukien ne bis in idem ja laillisuusperiaate) sekä erityisesti avoimuuden merkitystä asetusehdotuksen yksittäisten artiklojen ja johdannon muotoiluissa sekä myös käsiteltäessä neuvoston oikeuspalvelun lausuntojen julkisuutta. Vaikka avoimuusasetuksen soveltamisalan ulkopuolelle on artiklassa 65 jätetty tapausmateriaali ('case files'), soveltuu avoimuusasetus kuitenkin EPPO:on toimintaan laajemmin kuin komission alkuperäisessä ehdotuksessa, jossa asetusta olisi sovellettu ainoastaan hallinnollisiin asiakirjoihin. Julkisuusperiaatetta korostetaan myös johdanto-osan kappaleessa 108.

On arvioitu, että Suomessa tapahtuvan tutkinnan kannalta EPPO:n vaikutus olisi vähäinen, koska EU:n taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia esiintyy Suomessa vähän ja ne myös tutkitaan tehokkaasti. Asetuksella (ehdotuksen tämänhetkisessä muodossa) ei myöskään puututa kansallisiin tutkinnanjohtajärjestelyihin. Merkillepantavaa on myös se, että jos Suomi jäisi EPPO:n ulkopuolelle, siitä ei olisi odotettavissa merkittävää taloudellista hyvitystä, jos lainkaan. EPPO rahoitetaan EU:n yleisestä talousarviosta. On esitetty, että EPPO:on osallistumattomat jäsenvaltiot eivät saisi ulkopuolelle jäämisestään hyvitystä, koska EPPO:sta saatavat hyödyt koituvat kaikille jäsenvaltioille.

Lopullinen kannanmuodostus EPPO:on osallistumisesta eduskunnan informointivaiheineen tulee tehtäväksi siinä vaiheessa, kun tiiviimmän yhteistyön neuvottelutulos ja osallistuvien jäsenvaltioiden lukumäärä on selvillä. Komission on myös määrä toimittaa uusi kustannusarvio neuvottelutuloksesta. Lisäksi EPPO:n perustamiseen tarvitaan Euroopan parlamentin (EP) hyväksyntä. EP pitää EPPO:n perustamista tärkeänä.